

Dienstbaar in Nederland

• Door:
LNTKOLMARNIS D. Bosch,
vice-voorzitter van de KVMO

*De nieuwe ethiek is niet de verklaring van de regering
wat ze voor de samenleving gaat doen,
de nieuwe ethiek is wat het individu en de regering
samen kunnen doen voor de samenleving.
(vrij naar John F. Kennedy)*

**Op de een of andere manier lukt het ons
niet de sociale samenhang in Nederland te
versterken. Met deze bijdrage wil ik
onderzoeken of, en in hoeverre, de invoering
van een Sociaal-culturele Service een
bijdrage kan leveren aan het versterken
van de sociale samenhang.**

In de Troonrede van 2007 verkondigt Hare Majesteit dat de regering voor leerlingen in het voortgezet onderwijs een maatschappelijke stage wil invoeren. In haar Kerstboodschap van 2007 zegt Hare Majesteit: "Grofheid in woord en daad tast de verdraagzaamheid aan. Naast gevaarlijk generaliseren is er nóg een ontwikkeling die onze maatschappelijke verbondenheid bedreigt. Individualisering die doorslaat naar puur egoïsme doet afbreuk aan het algemeen belang. Als we het zicht verliezen op wat ons allen tezamen aangaat, ondermijnen wij onze samenleving", vervolgde ze. "Een maatschappij die in zichzelf is gekeerd, sluit ook de ogen voor de bredere wereld, ontloopt verantwoordelijkheid voor gerechtigheid en miskent de noodzaak tot solidariteit." ➔

Het kabinet heeft besloten tot een verkenning van de defensiebestedingen en al eerder sprak men zich uit voor een maatschappelijke stage. In verkenning zoeken we grenzen, deze bijdrage zoekt die ook.

Sociaal-culturele Service

De Sociaal-culturele Service is een maatschappelijke stage waarbij alle jongeren een elementaire vorming krijgen van een half jaar, gevolgd door een half jaar voor het verrichten van werkzaamheden (stages) binnen tal van sectoren zoals: Defensie, de openbare orde en veiligheid, sport, milieu, of in de sociale zorgsector. De totale periode loopt van september tot juni (een schooljaar).

Het moet een periode zijn waarin zoveel mogelijk sociale lagen met elkaar in aanraking komen en we elkaar binnen onze samenleving deelgenoot maken van normen en waarden. Het behalen van het certificaten en diploma's (een EHBO-diploma of nog te ontwikkelen andere certificaten) zou een goede uitdaging vormen. Ook kunnen de jongeren een bepaalde fysieke fitheid bereiken, kennis over voeding vergaren en wellicht andere voor de maatschappij nuttige zaken leren.

Waarom 1: Sociaal maatschappelijke samenhang

Het vervullen van deze Sociaal-culturele Service kan een manier zijn om een negatieve maatschappelijke individualisering tegen te gaan. Samen dingen doen is belangrijk als je elkaar wilt leren kennen, respecteren en waarderen. Het ondersteunt de groepscohesie; dit werkt bij Defensie, het werkt in het bedrijfsleven en het helpt bij het bouwen van een natie of samenleving. Het zal de integratie ten goede komen.

Het positieve van de militaire dienstplicht was dat jongens uit allerlei sociale lagen met elkaar, in een uitdagende situatie en onder leiding van gezagsdragers, een prestatie moesten leveren. Ze werden als het ware gedwongen om er samen iets van te maken. Ze leerden om te gaan met gezag maar evenzeer om te gaan met teleurstellingen of frustraties. Ze ontdekten hoe ze reageerden in tijden van spanning. Een ding is zeker, de toekomst wordt alleen maar complexer en onzekerder en dan is het opbouwen van een bepaalde weerbaarheid geen overbodige luxe.

Waarom 2: Opheffen onbalans

Een jaar Sociaal-culturele Service is maatschappelijk van grote betekenis. Vaak komt uit onderzoek naar voren dat 'moreel verval' voortkomt uit 'culturele onbalans'. De Amerikaanse politicoloog Samuel Huntington¹ wijst op de negatieve effecten van deze onbalans, zoals de toename van asociaal gedrag, drugsgebruik en geweld. Verder signaleert hij een stijging van het aantal eenoudergezinnen en de afname van het 'sociaal kapitaal', zoals liefhebbers voor vrijwilligerswerk. Ook merkt hij een verzwakking van het arbeidsethos op, waardoor mensen meer op zichzelf gericht raken, minder toegewijd zijn en geen echte prestaties meer leveren. Het bevorderen van een maatschappelijk bewustzijn zou zelfs voor de toekomst een maatschappelijk veiligheidsgevoel kunnen waarborgen.

Waarom 3: Zingeving en uitdaging jeugd

Onderzoekers en praktijkdeskundigen wijzen ons op het feit dat er voor jongeren te weinig uitdagingen zijn. In onze huidige maatschappij zijn veel vaste procedures beschreven en deze mogen vooral niet worden veranderd. Overregulatie van de publieke ruimte waardoor bijna niets mag, verveling slaat vaak toe. In de zgn. probleemwijken lopen jongeren doelloos rond. Ouders werken (of juist niet), grootouders worden niet (zoals vroeger) betrokken in de opvang/opvoeding en mede daardoor is de structuur van het gezin niet meer zoals ongeveer 50 jaar geleden. Aan opvoedkundige aandacht, vooral in de periode waar we nu over spreken, ontbreekt het geheel of ten dele.

Verveeld als ze zijn, ontwikkelen jongeren eigen activiteiten die veel overlast veroorzaken en vaak geen ander doel dienen dan tijdverdrijf. Bij een juiste benadering kunnen deze jongeren wel worden aangezet tot zinvolle activiteiten.

Gedurende de puberteit gaan jongeren dingen doen die niet altijd een positief ontwikkelingsbeeld geven op de werkelijkheid. In verschillende gevangenissen in Groot-Brittannië worden jonge gedetineerden onderworpen aan educatieve programma's die hen in staat moeten stellen andere beelden van de werkelijkheid te vormen. De SCS zou een bijdrage kunnen leveren aan een positief beeld op de werkelijkheid

'Het positieve van de militaire dienstplicht was dat jongens uit allerlei sociale lagen met elkaar, in een uitdagende situatie en onder leiding van gezagsdragers, een prestatie moesten leveren.'

Waarom 4: Verankering en integratie

In het boekje “Het vizier op Defensie” uit 2006² worden verschillende personen gevraagd hun ‘buitenwereldideeën’ en suggesties te delen met de krijgsmacht. In het hoofdstuk ‘Maatschappij en krijgsmacht’ wordt gesteld dat velen het belangrijk vinden dat de legitimiteit van de krijgsmacht constant de aandacht krijgt. De

Stuurgroep Maatschappelijke Invloeden Krijgsmacht (STUMIK-rapportage) uit de jaren zeventig herinnert ons hieraan. Ook vraagt men zich af of de Nederlandse samenleving wel op een goede wijze kan omgaan met (de dreiging van) geweld en met mogelijke slachtoffers ook bij calamiteiten in eigen land. Is Defensie nog wel “verankerd” in de samenleving? De Sociaal-culturele Service kan ook hier de bevolking op voorbereiden. Meer inburgering, meer projecten in de wijken en meer jeugdzorg hebben de afgelopen decennia onvoldoende succes opgeleverd. Als we de allochtonen een stem willen geven en de mogelijkheid tot integratie van “twee kanten” willen benaderen zou SCS wel eens succesvol kunnen zijn.

Waarom 5: Betrokkenheid van de samenleving

Nu al kan men vaststellen, tenzij men persoonlijk militairen kent, dat de bevolking vervreemdt van de krijgsmacht. We horen vaak dat het een **militaire** missie is in Uruzgan (een Nederlandse taak) en als er incidenten plaatsvinden hoor je: “Ze hebben er zelf voor gekozen, het zijn vrijwilligers”. Er is een variabele en soms lage betrokkenheid van de bevolking bij het werk van Defensie. Het lijkt er juist op dat de krijgsmacht buiten de samenleving is komen te staan. Beide ‘partijen’ zouden dit niet moeten willen want ze hebben elkaar hard nodig. Betrokkenheid lijkt in deze het overwoord. Jongeren kunnen hierbij dienen als het ‘cement’. Indien we er met zijn allen in slagen de jongeren zaken te leren als samenwerken, omgaan met chaotische situaties, het helpen bij het uitvoeren van gemeentelijke calamiteiten- en rampenplannen, dan bouwt de BV Nederland aan een potentieel dat vervolgens een generatie lang kan worden aangesproken.

Waarom 6: (vroegtijdige) Schoolverlaters

Verschiedende staatssecretarissen, Van der Knaap, Van Bijsterveld en Aboutaleb, respectievelijk van Defensie, Onderwijs en Sociale Zaken tekenden in november 2007 een overeenkomst, waarmee zij voortijdig schoolverlaten willen terugdringen en de personeelsvoorziening bij Defensie

willen versterken. Daarbij wil men in het bijzonder de sociale samenhang van projecten bevorderen. De gedachte is hierbij: Iedereen doet mee. Deze gedachte past perfect bij het voorstel. Er wordt al gedacht aan een maatschappelijke stage voor jongeren in het voortgezet onderwijs. Door een Sociaal-culturele Service in te voeren verdient men op termijn, mens en middelen die men niet hoeft in te zetten bij binnenlandse ongeregelheden. Regeren

‘het vervullen van de Sociaal-culturele Service kan een manier zijn om een negatieve maatschappelijke individualisering tegen te gaan’

is vooruitzien. De nieuwe zorgplicht zou een tegenwicht kunnen vormen en op zijn minst moreel verval een halt kunnen toeroepen. De SCS kan het cement zijn in het te renoveren huis dat samenleving heet. Is het van goede kwaliteit dan staat de samenleving als een huis. Het bindt. Vanuit sociaalpedagogische hoek en cultuurhistorisch perspectief ben ik van mening dat het zeker een positief effect heeft op de opvoeding van jonge mensen! Laten we het idee van Sociaal-culturele Service onderzoeken.

Dus

Hoe de discussie ook gaat lopen, het moet mogelijk zijn de maatschappelijke stage ook binnen de krijgsmacht te laten lopen. Daarom zouden ook militairen betrokken moeten zijn bij het denken erover en bij de voorbereiding ervan.

Tot slot

In onze veelkleurige samenleving mogen we best vaker stilstaan bij ‘nation-building’, zodat die niet alleen opbloeit tijdens een EK-voetbal. Daartoe kan dit initiatief van Sociaal-culturele Service bijdragen. Onze huidige maatschappij vraagt om een systeem van zorgplicht. Het kan een bijdrage leveren aan de verbetering van de kwaliteit van de samenleving. Ouders van de dienstplichtigen van vroeger waren vol lof over de aandacht die hun jongens moesten geven aan persoonlijke hygiëne, opruimen van eigen zaken en wat elke dag weer terug kwam: het opmaken van het eigen bed. Tegenwoordig zijn er TV-formats waarin de jeugd hetzelfde leert. Persoonlijk denk ik dat er voor de verschillende sectoren winst te behalen is. De vraag blijft of de volksvertegenwoordigers het historische besluit rond de opschorting van de dienstplicht zo snel weer (ten dele) zal willen heroverwegen. De overheid dient in deze echter haar verantwoordelijkheid te nemen door concreet te laten zien op welke wijze we taken binnen de samenleving solidair en coöperatief kunnen vervullen. De afschaffing van de opkomstplicht, nu bijna 13 jaren geleden, was een oplossing van die tijd. Het is nu tijd voor andere oplossingen. De Sociaal-culturele Service verdient het om verder onderzocht te worden. ←

Verwijzingen

- 1 Samuel Huntington, ‘Botsende beschavingen. Cultuur en conflict in de 21ste eeuw’, vijfde druk januari 2002. ISBN 90 7634 115
- 2 ‘Het vizier op Defensie’, ministerie van Defensie, uitgave juni 2006